

Scientific Journal

PROFESSIONAL ART EDUCATION

Volume 1 (1) 2020

e-ISSN-2709-1805
p-ISSN-2709-1791

Professional Art Education

Scientific Journal

№1 (1) 2020

EDITOR IN CHIEF

Olga Matveeva, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Volodymyr Fomin, Doctor of Pedagogical Sciences, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

EXECUTIVE SECRETARY

Ganna Burma, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

EDITORIAL BOARD:

Nataliya Bugaets, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Eva Zhatan, Doctor of Science, Professor, Faculty of Social Sciences, Institute of Pedagogy, University of Gdansk (Poland)

Mariya Kalashnik, Doctor of Arts, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Lubov Peretyaga, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Iryna Poluboyaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts named after I.P. Kotlyarevsky (Ukraine)

Alla Rastrigina, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Ukraine)

Tetyana Smirnova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts named after I.P. Kotlyarevsky (Ukraine)

Alla Sokolova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Viktoriya Tusheva, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)

Founders: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Department of Theory and Methods of Art Education

Publisher: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
street Alchevskykh 29, Kharkiv, Ukraine

Editorial office address:
lane Faninsky, 3, room 409, Kharkiv, Ukraine, 61166

Contact Information:

phone: +38 (098) 200-81-91;
+38 (066) 200-81-91

email: admin@arteducation.pro
site: <https://arteducation.pro>

State registration / Certificate of the journal
KB 24623-14563P from 26.11.2020

Certified by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine

Approved by Academic Council
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
protocol №5 from 03.09.2020

Signed for publication on
September 09, 2020

Format 60x84 1/8.
Price is negotiable.
Circulation 300 copies

International representation and indexing of the journal:

ЗМІСТ

<i>Васильєва Оксана Вікторівна</i> ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ІДЕЙ Т. ШЕВЧЕНКА НА УКРАЇНСЬКУ ХОРОВУ КУЛЬТУРУ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	4
<i>Oksana Vasilyeva</i> THE INFLUENCE OF NATIONAL IDEAS OF T. SHEVCHENKO ON THE UKRAINIAN CHORAL CULTURE OF THE LATE XIX - EARLY XX CENTURIES	9
<i>Смирнова Тетяна Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ОСВІТИ	10
<i>Tetyana Smirnova</i> THE SPECIFICITY OF STUDENTS' CREATIVE SELF-EXPRESSION IN THE PROCESS OF CONDUCTOR-CHORAL EDUCATION	16
<i>Полубоярина Ірина Іванівна</i> МУЗИЧНА ОБДАРОВАНІСТЬ У ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ	17
<i>Iryna Poluboyaryna</i> MUSICAL TALENT IN THE WORKS OF FOREIGN RESEARCHERS	22
<i>Тушева Вікторія Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ	23
<i>Viktoriya Tucheve</i> STUDY OF SCIENTIFIC RESEARCH CULTURE OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN EUROPEAN COUNTRIES	29
<i>Соколова Алла Вікторівна</i> ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У «ХОРОВОМУ КЛАСІ»	30
<i>Alla Sokolova</i> FORMATION OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS IN «CHORAL CLASS»	35
<i>Мартиненко Іван Іванович</i> ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ УСПІХІВ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ З ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН («ХОРОВЕ АРАНЖУВАННЯ»)	36
<i>Ivan Martynenko</i> METHODS OF DIAGNOSING STUDENTS' KNOWLEDGE OF CONDUCTING AND CHORAL DISCIPLINES	42
<i>Беземчук Лариса Валентинівна</i> <i>Фомін Володимир Вікторович</i> ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	43
<i>Larisa Bezemchuk</i> <i>Volodymyr Fomin</i> THE FORMATION OF FUTURE MUSIC ART TEACHER'S METHODOLOGICAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL PRACTICE	49
<i>Дзівалтівський Максим Юрійович</i> ХОРОВИЙ ЖАНР І СТИЛЬ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ НАУКИ	50
<i>Maksim Dzivaltivsky</i> CHORAL GENRE AND STYLE IN THE CONTEXT OF THE MODERN ART STUDIES	57
<i>Чубукіна Олена Миколаївна</i> КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛУБНИХ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ	58
<i>Olena Chubukina</i> CULTURAL AND LEISURE ACTIVITY OF CLUBS` YOUTH CENTERS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY	63

УДК 378.784.1 (477)»19»

DOI 10.34142/27091805.2020.1.01.05

© Соколова Алла Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Харків, Україна

email: a.sokolova.a2017@gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-0284-7320

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У «ХОРОВОМУ КЛАСІ»

У статті розкривається проблема формування національної самосвідомості підростаючого покоління та її значення у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Автором висвітлено погляди вітчизняних науковців на означену проблему, визначено сутність тлумачення поняття «національна самосвідомість» та актуалізована роль національної самосвідомості на сучасному етапі трансформацій українського суспільства. У дослідженні наголошується на значенні хорового мистецтва у розвитку особистості та порушується питання використання в навчально-виховному процесі факультетів мистецького спрямування кращих зразків хорової музики українських композиторів, які звертались до славетної поезії Тараса Григоровича Шевченка, сповненої національно-патріотичних ідей, любові до України та українського народу. Автором проаналізовано хорові твори вітчизняних композиторів, написані на вірші Т. Шевченка з репертуару жіночого хору «Аніта» ХНПУ імені Г.С. Сковороди, вивчення та концертне виконання яких сприятиме формуванню у майбутніх учителів музичного мистецтва національної самосвідомості. Доведено важливість формування національної самосвідомості у підростаючого покоління.

Ключові слова: національна самосвідомість; Тарас Шевченко; хорові твори; вітчизняні композитори; майбутні вчителі; музичне мистецтво; хоровий клас.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Інтеграція української держави в європейське й світове співтовариство, сучасні соціально-економічні перетворення, військові виклики актуалізують проблему національно-патріотичного виховання підростаючого покоління та вимагають модернізації сучасної вищої педагогічної освіти на засадах формування високоосвіченої, культурної й творчої особистості готової до опанування, успадкування й піднесення національних духовних цінностей. Реалізація окреслених стратегічних завдань передбачає розвиток у молоді національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, його культури та історії, що детермінується у «Стратегії національно-патріотичного виховання» (2019), «Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття» (2002), Концепції національного виховання (1995), Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти (1996). Зусилля всіх суспільних інституцій повинні бути спрямовані на виховання у студентської молоді здатності до входження у світовий соціокультурний простір за умови збереження української національної ідентичності. На цьому наголошував видатний український філософ, митець Т. Шевченко «Учитесь, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь».

Великої уваги, з огляду на вищезазначене,

набувають питання національного виховання, формування національної самосвідомості майбутніх учителів музичного мистецтва, які виступають підґрунтям фахової підготовки і професійної відповідальності. На значенні хорового співу як дієвого засобу формування особистості наголошувалося світовими і вітчизняними науковцями й педагогами-практиками в різні часи. К. Стеценко відзначав, що саме співи повинні стати могутнім знаряддям для виховання народу як в моральному, так і в національному аспектах. «З пісень він (народ) узнає і серцем своїм прийме дух волі й свободи народної, яку він колись мав і за яку діди його так тяжко боролись. З пісень своїх народ навчиться тому, чому не зможуть навчити ніякі лекції та самі натхненні слова. Пісня, дякуючи ритмові, з'явиться могутнім фактором для розвитку почуття єдності, гуртування і солідарності громадськості» (К. Стеценко, с. 304).

Провідне значення у формуванні національної самосвідомості майбутніх учителів музичного мистецтва має дисципліна «Хоровий клас» та широке використання в роботі високохудожніх зразків вітчизняного й зарубіжного хорового мистецтва й, зокрема, хорових творів, написаних на вірші Тараса Григоровича Шевченка. Його думки та погляди є і сьогодні актуальними. Немеркнуче слово Кобзаря дозволяє відчутти велич українського народу, красу української природи, не

тільки доторкнутися до самих болючих сторінок історії України, але й пережити їх разом з поетом. Воно виховує найкращі людські почуття, любов до Батьківщини, викликає почуття гордості за український народ, закликає до збереження багатовікових традицій нашого народу.

Велике Шевченківське Слово в різні часи приваблювало композиторів.

Видатні вітчизняні композитори М. Вербицький, В. Губаренко, Л. Дичко, М. Кармінський, Л. Колодуб, А. Кос-Анатольський, О. Кошиць, М. Лисенко, С. Людкевич, Ю. Мейтус, Л. Ревуцький, В. Сильвестров, М. Скорик, К. Стеценко, А. Штогаренко та інші своєю хоровою творчістю сприяли поширенню поезії Тараса Шевченка в культурному житті України та світі. Це пов'язано з тим, що хорова музика є саме тим духовним осередком, в якому протягом багатьох століть зберігається «генетичний код» української культури.

Аналіз основних досліджень і публікацій засвідчив, що проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розглядалися в працях Е. Абдуліна (2005), О. Горбенко (2012), Л. Василенко (2014), А. Козир (2011), Л. Масол (2006), Г. Падалки (2010), О. Ростовського (2015) та ін. Питання підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва у різних видах педагогічної діяльності знайшли висвітлення в дослідженнях А. Душного (2015), Вей Ліміна (2011), Н. Овчаренко (2014), Є. Проворової (2018), Л. Теряєвої (2017), Л. Тоцької (2014) та ін.

Питання національного виховання підростаючого покоління були предметом вивчення у розвідках Т. Бабаєвої (2013), М. Боришевського (2003), Н. Власової (2015), Л. Гуцал (2016), М. Дмитрова (2013), О. Колісника (2019), Т. Онищенко (2015), О. Сердюк (2017) та ін.

Увагу науковців привертають різні аспекти дослідження проблеми національної самосвідомості. Сутність поняття, функції національної самосвідомості, умови її формування розглядаються В. Буяшенко (2005), Є. Зелінською (2009), А. Фартушним (2002), В. Юрченком (2012), сутнісні ознаки національної самосвідомості розкрито в працях А. Гафіатуліної (2017), О. Жаворовської (2014), В. Савчук (2017), структурні компоненти означеної дефініції вивчали С. Іванова (2004), В. Карлова (2010) та ін.

Аналіз соціологічних, психологічних, педагогічних наукових досліджень дає можливість стверджувати, що формування у підростаючого покоління національної самосвідомості, усвідомлення кожною людиною неповторної єдності себе з іншими особами в межах українського суспільства є необхідною умовою розвитку нашої держави. Актуальність даної проблеми обумовлюється багатьма факторами, серед яких: політична та економічна ситуації в країні, занепад у національному, патріотичному, громадянському вихованні, нехтування національними традиціями.

На думку науковців, наслідками таких трансформацій може стати втрата цільових підсистем економічної і політичної модернізації, національної самобутності та спроможності до соціокультурного відтворення (О. Жаровська, 2014, с. 233-242).

Висвітлюючи проблеми формування національної самосвідомості майбутніх вчителів музичного мистецтва, ми спиралась на погляди Є. Зелінської. Науковець визначає дану дефініцію як: усвідомлення спільнотою або окремою людиною духовної єдності, етнічно-історичної спорідненості, культурної самобутності і неповторності, усвідомлення національної приналежності, спільності специфічної долі та історичного коріння, ототожнення людиною себе з іншими «співпредставниками» суспільства (Є. Зелінська, 2009, с. 204). Науковці підкреслюють, що сутність національної самосвідомості полягає в пізнанні, розумінні кожною людиною себе, усвідомленні своєї життєдіяльнісної функції як виразника національних, духовних цінностей, винайдення свого місця в соціальному просторі.

Погляди Т. Шевченка на національно-патріотичне і морально-естетичне виховання молоді, значущість його спадщини для сьогодення і майбутнього України і українців стали основним змістом багатьох наукових досліджень. У численних розвідках, присвячених літературній творчості Т. Шевченка, розкриваються ідейні прагнення митця, його діяльність як поета, етнографа, художника. Вплив Т. Шевченка на розвиток української музичної культури знаходить висвітлення в працях Н. Андрос (1985), М. Гордійчука (1956), П. Козицького (1965), Л. Пархоменко-Тимофієвої (1964), О. Цалай-Якименко, В. Якуб'яка (1964) та інших. М. Гордійчук називає Т. Шевченка наймузикальнішим поетом у світовій літературі, а В. Якуб'як – ніжним, чуйним інтерпретатором, вдумливим музикантом-критиком та музикантом-мислителем. У доробках вищезазначених мистецтвознавців ґрунтовно аналізуються особливості музичної мови й форми творів, істинне усвідомлення та відтворення композиторами музичності поезії Т. Шевченка тощо. Однак, вивчення значного масиву музично-педагогічної літератури дозволяє стверджувати про відсутність праць, які б розглядали значущість використання хорових творів, написаних на вірші митця, у національному вихованні майбутніх вчителів музичного мистецтва та становленні їх світогляду.

Формулювання цілей та завдань статті. Мета статті полягає у розкритті сутності формування національної самосвідомості майбутніх учителів музичного мистецтва засобами вивчення творів вітчизняних композиторів на вірші Т. Шевченка у «Хоровому класі».

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва на факультетах мистецького спрямування передбачає не тільки набуття здобувачами фахо-

вих компетентностей, а має за мету формування духовних, естетичних і моральних цінностей, власних духовно-світоглядних орієнтацій, національної самосвідомості.

Одне з головних місць серед комплексу спеціальних дисциплін займає «Хоровий клас», який розглядається багатьма дослідниками, з одного боку, як початкова дисципліна, що синтезує знання з усіх предметів музичної спеціалізації (педагогіки, психології, мистецтвознавства, хоровознавства, хорового диригування, постановки голосу, музичного інструменту тощо), з іншого – як навчальний виконавський колектив, робота в якому спрямовується на досягнення хорового мистецтва та усвідомлення його значення в засвоєнні традицій та піднесенні національної культури України, розвиток духовності, ціннісного ставлення до надбань українського народу, реалізацію творчих можливостей кожного студента та його подальше самовдосконалення й розвиток.

Визначальну роль «Хорового класу» у досягненні окреслених завдань відіграють хорові твори – репертуар, який являється підґрунтям для набуття здобувачами вищої освіти професійних компетентностей, є дієвим чинником морального, естетичного, національного виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Важливу роль у формуванні поглядів, переконань, національних ідеалів, створених упродовж віків українським народом і покликаних генерувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири майбутніх учителів музичного мистецтва набуває використання в роботі «Хорового класу» творів вітчизняних композиторів, написаних на вірші Т. Шевченка. Викриваючи значущість Шевченкового Слова у національному вихованні, не можливо не погодитися з думкою В. Погребенника, який називав Т. Шевченка «об'єднуюче-національною цінністю, арсеналом непроминальних моральних вартостей, Новим Заповітом українському й усякому іншому народові» (В. Погребенник, 2004, с.19)

Українські митці (К. Данькевич, П. Козицький, М. Лисенко та інші) відзначали, що через любов до рідної пісні Т. Шевченко наділив свої вірші незрівняною красою мелодійності, гармонійної співучості, яка й надихала їх на створення хорових творів. «Досконалість художньої форми, майстерне володіння прийомами народного віршування, могутня сила впливу істинно великих глибоко людських ідей ... призвели до створення на його тексти величезної кількості творів композиторами-професіоналами», – зазначав М. Гордійчук (1956, с. 205).

З огляду на те, що автор даної статті є керівником жіночого хору «Аніма» основна увага спрямовується на розгляд хорових творів, написаних на вірші Т. Шевченка для жіночого хору.

У роботі «Хорового класу» з точки зору національного виховання вагому роль відіграють

хорові твори, які сприяють формуванню у майбутніх вчителів музичного мистецтва любові до рідного краю, пісенної української мови, потягу до навчання й звеличення своєю працею української землі. Серед таких творів, написаних вітчизняними композиторами для жіночого хору, можна виділити «Учитесь, брати мої» А. Кос-Анатольського. У розгорнутому музичному творі досягненню головного змісту вірша сприяє різноманітність музичної мови, яка ґрунтується на інтонаційних зворотах народної пісенності. Добрі настанови, батьківські повчання в поезії Т. Шевченка підкріплюються хвилеподібною мелодією та поєднанням простого й пунктирного ритму, що надає художньому образу з одного боку якоїсь суворості, а з іншого – доброзичливості, турботливості. Значну образно-інтонаційну роль у музично-драматичному розвитку твору відіграє фортепіанний супровід. Музична інтерпретація А. Кос-Анатольського посилює основну ідею вірша Т. Шевченка – любові до рідної землі, її традицій, зрощуванню в собі національної гідності, вихованню поваги до батьків.

Український народ, природа, життя, праця становлять для Т. Шевченка невичерпне джерело прекрасного. Усе, до чого торкаються руки трудівника, оживає, сповнюється красою і значущістю. Уявлення про працю як благо людини в концепції Тараса Григоровича органічно зливається з поняттям добра. Усе прекрасне і добре, за Т. Шевченком, твориться в житті на основі трудового діяння. Сама людина стає прекрасною в тій мірі, у якій вона вносить свою частку творчої праці в працю суспільну. Всі вищезначені чинники знайшли своє безпосереднє музичне втілення у хоровому творі Я. Степового «Садок вишневий коло хати», написаному для жіночого хору а cappella.

Загальний настрій позначений мелодичною й метро ритмічною простотою, ладовим забарвленням, єдиним елеґійно-споглядальним настроєм, задушевністю зближує хор з українськими народними ліричними дівочими піснями. У його музичній мові простежується синтетичне поєднання поетичної і музичної інтонації, яка малою виконавцям літній вечір української родини у всій красі та поглиблює силу емоційного сприйняття художнього образу. Треба відзначити ґрунтовне знання композитором особливостей звучання жіночих голосів, що допомагає співакам в оволодінні музичним матеріалом, сприяє скорішому проникненню в художній образ та створенню відповідного емоційного настрою.

Видатному українському композитору, педагогу Я. Степовому, у звучанні жіночого хору без інструментального супроводу, вдалося з дуже просто, але з високим натхненням відобразити мальовничу українську природу, взаєморозуміння і повагу, що панує в родині, підкреслити образ матері, її відданість і любов.

Близькість музичної мови та стилю викла-

дення матеріалу до народних пісень (наприклад, Я. Степовий «Я дивлюся – аж світає») та сама музичальність віршів Т. Шевченка роблять основний їх зміст більш переконливим і зрозумілим, що сприяє глибшому усвідомленню студентами значущості висловленої у них головної мети.

Значне місце в творчості українських композиторів займає втілення ліричного й лірико-драматичного тематизму творів Т. Шевченка. У творах «Тополя» К. Стеценка, «Зацвіла в долині» Б. Фільц, «Ой одна я, одна» й «На в городі коло броду» А. Штогаренка, «Дівоча пісня» Ю. Щуровського, «Не щебече соловейко» в обробці Г. Верьовки за допомогою майстерності композиторів розкриваються найсвітліші, найвищі духовні якості української дівчини, жінки, їхні переживання, спричинені соціальною несправедливістю й приниженнями.

Вищеназвані композитори за допомогою інтонаційно-ритмічних зворотів, гармонічної мови допомагають виконавцям більш глибоко відчувати прекрасний своєю моральною силою і чистотою жіночий образ.

При вивченні хорових творів, зміст більшості яких торкається проблем загубленого кохання, страченого чи скаліченого назавжди життя дівчини або молодичі, студентам надається можливість відчувати особливості історичної доби, пережити долі дівчат, які потерпали від нещасного кохання, доторкнутися до душевної краси, чистоти, глибини і вірності їхніх почуттів. Підсилюючи емоційну напруженість вірша, відповідним глибоким народнопісним музичним тематизмом, композитори вводять виконавців у стан співпереживання, збуджують їхні почуття, внаслідок чого відбувається естетизація, впорядку-

вання, «окультурення» піднятих творами з глибин душі емоційних пластів. Дані твори плекають у виконавців також любов до добра, послідовну непримирненість до зла й неправди.

Висновки. Таким чином, використання в «Хоровому класі» творів, написаних на вірші Т. Шевченка, дозволяє студентам не тільки зрозуміти соціальну значущість почуттів як поета так і композиторів, а й пережити той або інший художній образ разом із ними, що розвиває їх особисту емоційну сферу й духовність. Опанування вищеназваними композиціями вчить майбутніх учителів музичного мистецтва якою чистою й чесною, гуманною й правдивою, працьовитою й товариською, сповненою власної гідності й пошани до всіх, хто працює, повинна бути справжня українська людина. Творчість Тараса Шевченка підсилена майстерністю українських композиторів несе молоді виховний потенціал, спрямований на плекання національної свідомості, виховання патріотизму національної гідності, духовне збагачення особистості.

Треба відзначити, залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до опанування хорових творів на вірші Т. Шевченка, кращих зразків хорової музики, збереження та поширення національної культури через виконавську діяльність є одним із засобів формування національної самосвідомості. Робота над цими творами, сприймання їх художніх образів допомагає студентам осмислити свою національну та культурну приналежність, уможливорює пізнання не тільки хорового мистецтва, а й самих себе (своїх уподобань, поглядів, можливостей, життєвого й творчого потенціалу), сприяє визначенню перспектив подальшого саморозвитку та самовдосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Андрос, Н. (1985). Музична інтерпретація поезії Шевченка: (на матеріалі хорових творів укр. рад. композиторів). Київ: Музична Україна, 72 с.

Васильєва, О. (2013). Підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва до практики роботи з хором. Час мистецької освіти: зб. наук. праць 1 Міжнародна науково-практична конференція. Харків: ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 273-276.

Гордейчук, Н. (1956). Творчество Тараса Шевченко в русской музыке. Из истории русско-украинских музыкальных связей. Москва: Музгиз, 203-212.

Жаровська, О.П. (2014). Національна самосвідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Вип. 18(1). 233-242. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18%281%29_28

Зелінська, Є. (2009). Національна самосвідомість та фактори її формування. Філософські проблеми гуманітарних наук. Філософські проблеми гуманітарних наук. Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-11405.html>

Козицький, П. (1965). Тарас Шевченко і музика. Шевченко і музика. Київ: Мистецтво, 5-18.

Корольок, Н. (1994). Кобзарєва пісня : поезія Тараса Шевченка і музика. Київ : Фонд мистецтв «Юні таланти», 76 с.

Пархоменко-Тимофієва, Л. Т. (1964). Шевченко і українська музика. Українська мова і література в школі. Київ, № 5. 33-40.

Погребенник, В. (2004). «Україна в антоновім огні»: ідейно-тематичний комплекс української поезії XIX – XX століття. Сучасний погляд на літературу. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26734>

Приходько, Ю.О., Юрченко, В.І. (2012). Психологічний словник-довідник: Навчальний посібник. Київ: Каравела, 328 с.

Стеценко, К. Г. (1981). Спогади, листи, матеріали. Київ: Музична Україна, 480 с.

Любченко, А. (упор.). (1989). Хорові твори на вірші Тараса Шевченка. Київ: Музична Україна.

Якубук, В. (1964). Музикальність Шевченка. Тези доповідей VI-ї звітної наукової конференції. Дрогобич: Дрогобицький держ. пед. інститут ім. І. Франка. 180-182

REFERENCE

Andros, N. (1985). Muzychna interpretatsiya poeziyi Shevchenka (na materialy chorovykh tvoriv ukrains'kykh radyans'kykh kompozytoriv). [Musical interpretation of Shevchenko's poetry: (based on choral works by Ukrainian Soviet composers)]. Kiyev: Muzichna Ukraina. [in Ukrainian].

Vasil'eva, O. (2013). Pidkhotovka maybutnikh vchiteliv muzychnokho mystetstva do practyky roboty z khoromChas mystets'koyi osvity. [Preparing future music teachers for the practice of working with the choir]. Kharkiv: KHNPU ім.G.S.Skovorodi. [in Ukrainian].

Hordiychuk, N. (1956). Tvorchestvo Tarasa Shevchenka v russkoyi muzyke. Is istoriyi russkoy musici. [Creativity of Taras Shevchenko in Russian music. From the history of Russian-Ukrainian musical ties]. Moskva: Muzgiz. [in Russian].

Zharov's'ka, O.P (2014) Natsional'na samosvidomist' yak skladova patri-otychnoho vykhovannya studentiv pedahohichnykh vusiv. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi. [National Self-Consciousness as a Component of Patriotic Education of Students in Pedagogical Universities]. (v.18). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18%281%29__28 [in Ukrainian].

Zelinska, Ye. I. (2009). National consciousness and factors of its formation. Filosofski problem humanitarnykh nauk. Redrieved from <http://www.info-library.com.ua/books-text-11405.html> [In Ukrainian].

Kozitskiy, P. (1965). Taras Shevchenko i muzyka. Shevchenko i muzyka [Taras Shevchenko and music. Shevchenko and music]. Kyiv: Mystetstvo, 5-18. [in Ukrainian].

Korolyuk, N. (1994). Kobzareva pisnya. [Kobzar's song]. Kyiv: Fond mystetstv «Yuni talanty». [in Ukrainian].

Parkhomenko-Timofiyeva, L. T. (1964). Shevchenko i ukrayins'ka muzyka. Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli. [Shevchenko and Ukrainian music. Ukrainian language and literature at school]. Kyiv, (v.5), 33-40. [in Ukrainian].

Pohrebennyk, V. (2004). «Ukrayina v antonovim vohni»ideyno-tematychnyi kompleks ukrayins'koyi poeziyi XIX – XX stolittya. Suchasnyi pohlyad na literature. [Ukraine in Anton's Fire»: ideological and thematic complex of Ukrainian poetry of the XIX - XX centuries]. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26734> [in Russian].

Prykhod'ko, YU.O., Yurchenko, V.I. (2012). Psykholohichnyy slovnyk-dovidnyk: Navchal'nyy posibnyk. [Psychological dictionary-reference book]. Kyiv: Karavela. [in Ukrainian].

Stetsenko, K. H. (1981). Spohady, lysty, materialy. [Help, leaves, materials]. Kyiv: Muzychna Ukrayina. [in Ukrainian].

Lyubchenko, A. (emphasis.). (1989). Chorovi tvory na virshi Tarasa Shevchenka [Choir on the verse of Taras Shevchenko]. Kyiv: Musical Ukraine. [in Ukrainian].

Yakubyak, V. (1964). Muzikal'nist' Shevchenka. [Musicality of Shevchenko]. Tezy dopovidey VI-oyi zvitnoyi Naukovoyi konferentsyy. Drohobych: Drohobys'ky derzh. ped. instytut im. I. Franka, 180-182. [in Ukrainian].

Дата надходження рукопису 04.03.2020

DOI 10.34142/27091805.2020.1.01.05

© Alla Sokolova

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Theory and Methods of Art Education and Conductor-choral Training of the Teacher of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine

email: a.sokolova.a2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0284-7320>

FORMATION OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS IN «CHORAL CLASS»

Object. The article addresses issues of educating future music teachers, the formation of their national worldview, in which professional knowledge and professional responsibility are formed, are of great importance. The leading role in this direction belongs to the discipline “Choral Class” and the widespread use of choral works written in poetry by Taras Shevchenko. **Methods.** Traditional historical and pedagogical research methods were used in the work: analytical, historical, and comparative, retrospective, comparative analysis of scientific and pedagogical literature, educational materials. **Results.** It was revealed that the literary works of Taras Shevchenko were interpreted in their choral works by such famous Ukrainian composers as M. Verbitsky, L. Dychko, M. Karminsky, A. Kos-Anatolsky, O. Kosits, M. Lysenko, S. Lyudkevich, L. Revutsky, K. Stetsenko, A. Shtogarenko and others. This is since choral music is precisely the spiritual center that for centuries has kept the “genetic code” of Ukrainian culture. The work of the great poet T. Shevchenko has not lost its relevance today. He is dear to us with a word that does not die and exalts the beauty of the Ukrainian nation, awakens the best human feelings, encourages friendship and creative cooperation around the world, teaches us to love Ukraine. Given this, a significant role in the national education of future music teachers is played by the development of choral works by Ukrainian composers based on poems by Taras Shevchenko in the classes of the “Choir Class”. Studying the works of A. Kos-Anatolsky, Y. Stepova, A. Shtogarenko and others, written in poems by T. Shevchenko, in the classes of the «Choir Clas», students can not only understand the social significance of the feelings of both the poet and composers, but also experience that or other artistic image. This contributes to the development of the personal emotional sphere of students, their spirituality, reflection. **Conclusions.** Mastering the above compositions teaches future music teachers how pure and honest, humane and truthful, hardworking and sociable, full of self-worth and respect for all who work, a real person should be. Taras Shevchenko’s creativity, increased by the skill of Ukrainian composers, brings to young people the educational potential aimed at educating the national consciousness, educating patriotism of national dignity, spiritual enrichment of the individual.

Keywords: national education; Taras Shevchenko; choral works; Ukrainian composers; future teachers of musical art.